

PETITA INTRODUCCIÓ A LA DEMOCRÀCIA PARTICIPATIVA

1) Què entenem per democràcia? I per democràcia participativa?

Democràcia és un sistema de govern que prové de la civilització grega i etimològicament significa donar el poder al poble. Era l'antítesi a la tirania, sistema pel qual una sola persona decidia sobre la resta sense haver de passar comptes.

La Democràcia ha anat evolucionant i ha anat incorporant principis que avui en dia ens semblen que en són inherents com el de sufragi universal, llibertat d'expressió, d'associacionisme, tenir dret a un judici just,... Sí, la democràcia va lligada als drets humans, per això afirmem quan algú actua d'una manera que ens sembla incorrecta, que no és un demòcrata.

Però la Democràcia en si no és un sistema que ha arribat a la seva plenitud, és un sistema que va evolucionant en el temps. Avui en dia hi ha gent que diu que la democràcia està en descàndid i que la gent passa de la política,... però com bé deia Fuster, la política o la fas o te la fan. Adduint aquesta frase, d'altres aposten per una revalorització de la Democràcia, amb quotes més grans d'aquesta. Es el que s'anomena l'aposta per la Democràcia Participativa.

Una Democràcia participativa és aquella en la que la ciutadania té més mecanismes per dir-hi la seva, a banda del tradicional vot quan hi ha una contesa electoral, i és possiblement la democràcia que el dia de demà la gent assumirà com a normal.

Quins mecanismes podem trobar-hi? El que tots tindreu en ment són els referèndums, és a dir una pregunta determinada normalment dicotòmica (a favor o en contra) sobre una decisió o un text legal en concret. Al nostre país el referèndum s'utilitza en comptadíssimes ocasions, l'Estatut sense anar més lluny, però en Estats com Suïssa o Brasil està molt més estès.

Un altre mecanisme són les assemblees, és a dir les reunions on es convoca tot l'univers de gent a la qual li afecta una decisió per debatre-la i arribar a una decisió consensuada per tirar-la endavant. És tant el contrapunt a la democràcia representativa com el complement a aquesta. Es poden combinar per exemple convocant plens participatius on es dona veu a ciutadans o entitats del municipi o bé fent Fòrums de ciutadans per decidir el futur del municipi, com es fa a Sant Boi de Llobregat o bé per elaborar el Pla Jove a la ciutat de Barcelona que va impulsar el regidor de les JERC, Xavi Florensa, o en el cas de Lleida sobre l'Agenda 21 de medi ambient.

En el cas de les JERC trobem que hi ha una comunió entre l'assemblearisme i el sistema de representants, donat que d'una banda els diferents tipus de congressos i reunions territorials són assemblearis i alhora hi ha una delegació de responsabilitats en les diferents direccions nacional, regional, comarcal o local per dur a terme el dia a dia.

Federació de Ponent de les Joventuts d'Esquerra Republicana de Catalunya

A nivell ciutadà també existeixen les Iniciatives Legislatives Populares. Tot ciutadà mitjançant la recollida d'un nombre determinat de signatures mínim, pot portar a debat al Parlament de Catalunya o al congrés espanyol un tema que considera d'interès públic. La recollida més significativa a nivell català van ser el més de mig milió de signatures que es van portar al Parlament reclamant les seleccions esportives catalanes. En un sentit contrari, fa poques setmanes la plataforma espanyolista Convivència Cívica Catalana va portar al Parlament unes 60.000 signatures on afirmaven que a Catalunya es discriminava als castellanoparlants. Actualment per moltes signatures que es recollen si no hi ha voluntat política o competències per tirar-ho endavant, la Iniciativa Legislativa Popular es pot quedar en foc d'encenalls.

A nivell electoral també es poden incorporar majors dosis de democràcia. Els partits polítics podrien presentar el que s'anomenen llistes obertes, és a dir que no tinguis perquè triar tota la llista en l'ordre en què se't presenta i poder votar en primer lloc el que va de dos o votar-ne només a una part per exemple. Les llistes també poden ser desbloquejades, podent votar per exemple el segon d'un partit, el tercer d'un altre i el primer encara d'un altre. Seria el cas de les eleccions al Senat, en contrast amb les eleccions al congrés de diputats espanyol que són llistes tancades i bloquejades (només pots escollir entre un partit o un altre i no qui compona les llistes).

A banda dels mecanismes de participació, perquè una democràcia sigui realment participativa és molt important com es duen a terme. Si convoques una assemblea a un lloc determinat, els que són de l'altra banda tindran més dificultats per anar-hi o bé si convoques un referèndum amb una sola urna per un territori molt gran, no hi haurà igualtat d'oportunitats per exercir el dret a vot. Així doncs també es pot distorsionar la recerca de major democràcia.

Per solucionar-ho podem confiar amb les noves tecnologies i dins d'aquestes l'ús d'internet i de la signatura digital que ens acredita que nosaltres som nosaltres i no pas els veïns. D'aquesta manera, a priori cadascú té les mateixes oportunitats per dir-hi la seva i s'obre un ventall immens de possibilitats per la democràcia participativa.

Ara bé, tot és de color de rosa dins la Democràcia participativa?

Perquè la Democràcia en general sigui real, cal com a mínim capacitat de decidir lliurement entre més d'una opció diferenciada i transparència en els resultats perquè siguin acceptats per tothom.

En una democràcia participativa a més, és necessari que hi hagi una profunda cultura política participativa, això no passa només perquè la gent no sigui apàtica i no faci servir els mecanismes de participació democràtica, passa també perquè la gent no sigui submissa (que accepti tot el que li vingui sense dir-hi res). Perquè una democràcia participativa sigui eficaç, la societat ha de tenir una consciència crítica i compromesa en la importància de cada decisió i del paper que hi juga dient-hi la seva, és a dir que sigui capaç de deliberar o altrament dit que tingui una cultura política participativa.

Un altre problema per la democràcia participativa el trobaríem en el supòsit que hi hagués poc quòrum, ja que aquesta restaria a la mercè dels grups d'interessos i cauria ràpidament en el descrèdit. Cal doncs educació en la democràcia per aconseguir que sigui realment participativa i, en conseqüència plena de legitimitat.

La Democràcia participativa no s'escapa doncs dels riscos de manipulació. Un exemple clar de manipulació el trobem en algunes assemblees de Facultat on en teoria tot estudiant hi pot dir la seva, però a la pràctica no tothom té el mateix pes ja que qui talla el bacallà, és qui aconsegueix cohibir més a la resta, tot imposant la seva "veritat única", titllant sovint de contraris a la voluntat dels estudiants al pobre que aixeca la veu en la seva primera i última assistència a l'assemblea. Així doncs, una assemblea malentesa, també es pot convertir en una cortina de fum per decidir el que els líders d'opinió del grup vulguin i no pas per debatre una voluntat del conjunt fruit del debat.

Democràcia participativa per decidir què?

Aquest és un tema cabdal, no és el mateix fer un referèndum per decidir el nom d'un carrer, que fer un referèndum d'independència dels Països Catalans. Així mateix, no és el mateix un mecanisme amb capacitat decisòria, d'un que sigui merament consultiu.

Uns exemples que s'han donat a nivell municipal són els pressupostos participatius on s'obre el debat a través d'assemblees de veïns sobre aspectes determinats del pressupost municipal, després a través de fòrums de delegats es valoren les propostes i es prioritzen segons la importància, per acabar portant-les i aprovant-les en el ple municipal. En aquest sentit al nostre país s'han donat casos a grans municipis com Rubí o Manlleu per decidir algunes inversions.

A nivell de la Generalitat de Catalunya cada vegada s'utilitza més. Un exemple el trobem en l'elaboració del Pla estratègic sobre els usos i la gestió dels temps a la vida quotidiana, del Departament d'Acció Social i Ciutadania.

Una democràcia ideal és aquella en la que el poble pot decidir sobre tots i cadascun dels aspectes que l'afecten, incloent també l'Estat al que pertany, és a dir tant els temes d'autodeterminació interna com els d'autodeterminació externa.

Així doncs, en el camí cap a una Democràcia participativa ens trobem davant d'un topall molt gran: els marcs legals espanyol i francès. Ambdues jurisdiccions prohibeixen el dret d'autodeterminació del poble català a nivell extern. És fals que els catalans ja ens haguem autodeterminat al votar la constitució o bé que ho fem cada quatre anys en les eleccions, com afirmen alguns espanyolistes o falsos autoanomenats "ciutadans del món", donat que no podem decidir si volem ser espanyols o no, monàrquis o no, etc. El referèndum d'autodeterminació, sintetitzant-ho molt, haurà de venir precedit doncs per una victòria electoral d'un partit independentista que, amb la legitimitat d'haver guanyat unes eleccions, podrà convocar un referèndum apel·lant a la legalitat internacional i no pas a la legalitat espanyola o francesa.

Un altre problema és la universalització de la democràcia participativa, el dret de tothom de tenir-hi accés. Hem comentat anteriorment que les noves tecnologies poden solucionar en part aquest problema, però no tothom hi té accés o sap com fer-les servir. De cara a afrontar majors quotes de democràcia participativa, abans s'ha de solucionar la universalització de l'accés a internet i del coneixement sobre la societat de la informació, altrament no hi hauria igualtat d'oportunitats.

Conclusions:

Actualment tenim un sistema de democràcia representativa on els líders polítics amb prou feines arriben a l'aprovat en les enquestes de valoració i l'interès per la política està sota mínims.

Per tal d'augmentar el nivell d'interès per la cosa pública, hem de posar a l'abast de tothom, nous elements de participació que l'aproximin a la decisió que es pren. La introducció de més mecanismes de democràcia participativa, és un element que afavoriria la conscienciació ciutadana sobre la necessitat de la participació política per aconseguir el benestar i la cohesió social.

Ara bé, per tal que en surti una imatge real de la societat, hi ha de participar tothom, totes les classes socials, homes i dones per igual, joves, vells, nouvinguts,... I no s'ha de tenir por a afrontar segons quins debats si la societat és prou madura, perquè la catalana ho és. Com va dir el canceller alemany del SPD l'any 1969, en Willy Brandt, "we want to risk more democracy".

Preguntes per al debat?

-Obriries la possibilitat de que es pogués votar sobre si cal o no la pena de mort? O hi hauria alguns temes que no s'haurien de tocar? En cas que creguessis que no s'haurien de tocar, com convenceries a un centralista que el dret d'autodeterminació sí que s'ha de poder tocar?

-Com solucionaries la manca de cultura política democràtica participativa?

-Ets el/la President de la Generalitat i hi ha un greu problema de saturació dels actuals abocadors de residus i se n'han de construir de nous. Com decidiries mitjançant l'ús de la democràcia participativa on posar un abocador de residus orgànics i no haver de dimitir en l'intent?

Joan Almacellas i Moreno,

Militant de les JERC-Lleida,

Polítòleg.

Lleida, 21 de gener de 2008.

**Federació de Ponent de les Joventuts
d'Esquerra Republicana de Catalunya**

Per saber-ne més:

> Què és la Democràcia?

<http://ca.wikipedia.org/wiki/Democr%C3%A0cia>

> Experiències de participació ciutadana en els municipis catalans:

<http://www.eapc.es/publicacions/estudis/018/018fitxes.htm>

> Web del Departament de Relacions Institucionals i Participació de la Generalitat de Catalunya amb bibliografia i documents sobre el tema:

<http://www16.gencat.net/idigol/cat/bibliografia.htm>

> Àrea democràtica de la web de la Fundació Jaume Bofill amb documents sobre el tema.:

<http://www.fbofill.cat/index.php?codmenu=06.03>